

Šiame numery:

Pagarba Kristijonui Donelaičiui 200 metų mirties sukaktuvėse.
Krikščionybė ir kitos religijos.
Kazio Jakubėno eilėraščiai iš Vilniaus kalėjimo.
A. J. Greimas apie mitologiją ir poeziją.
Išpūdziai, perskaičius Aloyzo Barono romaną „Laivai ir uostai“.
I Laisvę Fondas leidžia Brazaičio raštus.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parasė

Pagarba Kristijonui Donelaičiui

PABRĖZTANT POETO 200 METŲ MIRTIES SUKAKTĮ

Ir 1980-tais metais globalinių sprendimų bei iš jų išplaukiančių istorijos slinktelėjimų raktas — ne mūsų rankose. Tačiau pasauliniai įvykiai vienaip ar kitaip lies ir mus, ir pačios Lietuvos likimą. Todėl kiekvieną istorijos kryptelėjimą turėtume būti pasiruošę sutikti ir jį panaudoti lietuvių tautos labui. Ar mūsų politiniai ir visuomeniniai veiksniai yra tam pasiruošę bent tiek, kiek savitarpui kovai?

Geriau gal apie tai, kas jau priklauso grynai nuo mūsų pačių — būtent išsivijus kultūrinis gyvenimas, kurio vaisiai daugeliu atveju gali būti tikimingesni, negu šiaip trepsėjimai svetimųjų tautpuriuose.

1980-tais metais norėtume pabrėžti vieną dalyką — būtent: didžiojo mūsų literatūros klasiko Kristijono Donelaičio 200 metų mirties sukaktį. Ji turėtų būti išsivijimo minima panašiai kaip praėjusiais metais Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejus. Juk su Donelaičiu mes tapome ir naujųjų amžių gyvąja tauta, kuriančia savąją literatūrą jau europinio lygio. Minint Donelaitį savuos ir kitataučių forumuose bei spaudos puslapiuose, nepamirština būtų priminti ir jo tėviškės — Mažosios Lietuvos dabarties genocidinį likimą.

Donelaičio mirties data yra Vasario 18-ta. Tai diena, beveik sutampanti su Vasario 16-ta. Būtu gražu, kad bent donelaitiniais metais Vasario 16-tos minėjimų rengėjai susiprastų ir Donelaičio sukaktį iškilmeje vienokiu ar kitokiu būdu prisimintų. Juk be Donelaičio ir kitų mūsų literatūros puoselėtojų vargu ar tautai būtų užtekę kvapo ir iki Vasario 16-tos akto.

Be abejo, ši 200 metų Donelaičio mirties sukaktis išsivijose nepaais negirdomis. Tikriausiai įvairios organizacijos, sambūriai, profesiniai apjungimai ir klubai šoks organizuoti Donelaičio mi-

nėjimus savuotės rėmuose, uždaruos ir neuždaruos susirinkimuos. Ir nesakykite, kad tai yra blogai. Gali net išsivystyti savotiškos lenktynės: kuris pirmiau? Bet toks skubos darbas gali ir nepakilti iki tikro kultūrinio lygio kategorijos. Gali būti tik pribarstyta daug trupinių, o viso kepalas taip ir neiškepta. Todėl bent didesnėse lietuvių kolonijose vertėtų Donelaičio minėjimų reikalą spręsti kokių nors tarpusavio bendrų susisiekimų prasme, kad išmokingai visų aptartas ir visiems įvykdytas darbas tikrai būtų įspūdingas.

Sukaktį pabrėžti gali pagaliau tiktai ne vien tik iškilmingieji minėjimai. Grynai kūrybiniai talentų užsimojimai gali turėti net kur kas ilgiau tveriančios ar net ir amžinai išliekančios vertės. Sakysim, prieš daugelį metų būvo suaukštas muzikai turėti žmonių posėdis donelaitinės temos operai sukurti net be jokios sukaustuvinės progos. Deja, lietuvis šia jau pralenkė vokiečiai — tokios temos opera Vokietijoje jau parašyta ir pastatyta. Nemažai mūsų poetų yra rašę donelaitinės temos eilėraščių. O kodėl sukakties proga mūsų kompozitoriai negalėtų juos panaudoti donelaitinės temos vokaliniui ciklui. Net ir pats Donelaičio „Metų“ atitinkamų vietų tekstas galėtų būti gera inspiracija visai jubiliejinėi kantatai. O ir pats Donelaičio gyvenimas, kaip poeto, kaip kunigo, kaip būrų draugo ir kaip kolonizatorių priešo, argi talentingam dramaturgui nėra puiki medžiaga dramai. Jeigu bent kas iš čia užiminto jubiliejiniais metais realizuotų, tai būtų gyvastingas indėlis tokiame banke, kurio net laiko dantys nepasiekia ir nesugražia.

Tarp visokių užuominų ir planavimų, jau galima tarti, jog tradicinės šių metų Poezijos dienos Chicagoje yra skirtos kaip tik Donelaičio 200 metų mirties sukak-

(Nukelta į 2 psl.)

KRIKŠČIONYBĖ IR KITOS RELIGIJOS

A. RUBIKAS

Dabartinė padėtis

Šitokią temą 1979 metais pasirinko Aukštųjų mokyklų studijinis suvažiavimas Salzburge (Salzburger Hochschulwochen), Austrijoje, tęsėsis nuo liepos 30 ligi rugpjūčio 11 dienos (dvi savaitės).

Šie suvažiavimai prasidėjo 1931 metais. Jie atsiliepavo į aktualius laiko klausimus. Taip ir šiemetinis nagrinėjo šiuo metu svarbų klausimą: koks yra Kristaus santykis su kitomis, nekrikščioniškomis religijomis? Salzburgo arkivyskupas dr. Karl Berg šią temą taip apibūdino: mes, krikščionys, išpažįtame savo Bažnyčią kaip visuotiną išganymo sakramentą (sacramentum universale salutis). (Todėl mums kyla klausimas: kaip žiūrėti į kitas religijas, su kuriomis mes turime arba bendras šaknis, kaip žydų religijoje, arba kuriose randame krikščioniškųjų elementų, kaip pavyzdžiui Islame, arba kuriose matome visos žmonijos priimtų religinių tiesų.

Visi referantai priėjo išvados, kad katalikų Bažnyčia savo pareiškimu „Bažnyčios santykiai su nekrikščionių religijomis“ (aetate nostra) Vatikano susirinkime yra pradėjus naują santyki su kitomis religijomis bei palikusi senąjį principą, pagal kurį nėra išganymo šalia Bažnyčios (extra Ecclesiam nulla salus). Anam pareiškimu yra sakoma: „Katalikų Bažnyčia neatmeta nieko, kas tose religijose yra teisinga ir šventa. Su nuostabia pagarpa ji žvelgia į tuos veikimo bei gyvenimo būdus, į tuos nuostatus ir tiesas, kurie, nors daug

kur skiriasi nuo jos pačios tikimų ir mokomų dalykų, tačiau neretai atspindi aną visus žmones apšviečiančią Tiesą“ (2).

Prof. Arnold Camps OFM šį katalikų Bažnyčios posūkį kitų religijų atžvilgiu palygino net su Koperniko posūkiu astronomijoje. Juk anksčiau į kitas religijas būdavo žiūrima vien kaip į stabų garbinimą. Nepaprasta drąsa po piežius Jonas Paulius II šį Bažnyčios posūkį esąs patvirtinęs savo kalbose bei pamoksluose vizito Lenkijoje metu, reikalaujamas valstybių piliečiams religijos bei sąžinės laisvės, kurią totalinės valstybės nori paneigti. Šitaip visos religijos atsiduriančios vienam bendram frontui.

Antra vertus, religijos turi teisę vesti ir veda dialogą su kitomis, išėmiant iš savo turimos tiesos sampratą. Šį dialogą spartina patobulėjusios susižinojimo priemonės bei greiti keliai. Jie igali na žmones trumpu laiku iš vieno krašto persikelti kitan. To dėka žmonių tarpe atsiranda didelis pluralizmas (taip pavyzdžiui vienam Vakarų Berlyne yra jau 93,000 mahometonų turkų), kurio ignoruoti ar pašalinti nebegalima. Todėl krikščionys turi pagalvoti, kas šioje pasaulinėje religijų panoramoje pačiai krikščionybei yra esminga ir ką reikia turėti omeny, vedant pokalbį su kitomis religijomis.

To uždavinio ir ėmėsi minėtas suvažiavimas Salzburge.

Krikščionybės išsaulimas

Prof. dr. Peter Meinhold (protestantų teologas ir religijų istorikas Mainz'e) šį naują religijų

Nukryžiuotasis

Lietuvių liaudies skulptūra

susitikimą pažymėjo kaip istorinės svarbos ir kartu žmonėse nerimą keliantį įvykį. Štai per kelias valandas žmonės pasiekia kitų religijų centrus: žydų, islamo, budizmo ir t.t. Gi religijos, kaip gyvieji organizmai, stengiasi išsilaikyti, įsiekodamos naujų naujų kūrų neišvengiamą pasekę. O trečioji neišvengiamos religijų dialogo priežastis yra vis labiau bundanti žmonių viegnybės nuo kitų priklausomybės sąmonė, sprendžiant pasaulinio mato problemas. Taip religijos, susitikdamos vienos su kitomis, jaučiasi kartu pašautos tas problemas spręsti. Šiandien tad klausia: kuo jos gali prisidėti prie dabarties klausimų sprendimo? Ar gali jos prisistatyti kaip pasaulinio mato dvasinės jėgos? Juk jos apeliuoja į žmogų, kuriam kaip tik pavesta anas problema. Šitaip religijos susiduria ne tik vienos su kitomis, bet ir su įvairiausiomis pasaulėžiūromis bei su totalinėmis politinėmis ideologijomis. Todėl dabartinę religijų būklę, anot Meinholdo, nėra lengva apibūdinti vienu žodžiu. Jos konkuruoja tarpusavy, pasiūdomos pavidalinti pasauli, o antra, jas visas neigia politinės totalinės ideologijos, priešiška nusistatęsios religijų atžvilgiu.

Šitokioj būklėj šandien yra ir krikščionybė. Todėl pagrindinis klausimas skamba taip: kaip ir kiek sėkmingai krikščionybė atsilieps į šią naują padėtį, daugelio juntamą kaip grėsmę jai pačiai?

Viena čia esą aišku, kad atsiliepti į naujus faktus krikščionybė negali vien pakartodama savo tradicinę formulę, jog tikroji religija yra vien tik ji. Tai Meinholdas ypatingai pabrėžė. Šiandieniam dialoge religijos bei pasaulėžiūros turi pripažinti vienos kitų lygias pilietines teises. Tik įgyvendinant tolerancijos, o juo labiau dar toliau einantį religijos laisvės principą, kaip jį yra patvirtinusi Ekumeninė bažnyčių taryba ir po to II Vatikano susirinkimas savo pareiškimais apie religijos laisvę ir apie Kat. Bažnyčios santykius su nekrikščioniškomis religijomis, — tik šitaip pokalbis su kitomis religijomis esąs įmanomas. Meinholdo žodžiais, krikščioniškosios Bažnyčios, išsiaiškindamos religijos laisvę, yra padėję religijų susitikimo ir jų dialogo pagrindus. Tais pagrindais ir tegalys būti vedamas sėkmingas pokalbis, — su kitomis religijomis, pasaulėžiūromis ir politinėmis ideologijomis. O be to, šitaip esą galima pokalbį įjungti ir konkuruojančių tikėjimų ypatumus.

Vatikano Susirinkimas jau prakalbėjo savo pareiškimais į kitas religijas: induizmą, budizmą, islamą ir žydų religiją. Jos visos siūlo atsakymą į pačius svarbiausius, žmogų varginančius klausimus: kas yra žmogus, koks jo gyvenimo tikslas bei prasmė, kas gera ir kas bloga, kas nuodėmė, kas žmogaus laukia po mirties, po jo teismo, koks atlyginimas — vienu žodžiu, kokia pati giliausia žmogiškojo buvi-

mo prasmė? Vatikano susirinkimo visa tai yra peržvelgta kritiškai žvilgsniu: jų vertybės, jų ypatumai, jų atsakymai į pagrindinius žmogaus gyvenimo klausimus. Tad religijos laisvės rėmuose atsiskleidžia nauja religijų sugyvenimo galimybė, leidžianti vienoms kitas geriau pažinti.

Krikščionybės atsakymas

Kaip turi krikščionybė atsiliepti į anų kitų religijų iššūkius? Visų pirma reikia pastebėti, kad krikščioniškosios Bažnyčios (tik protestantų, tiek katalikų), pasisakydamos už religijos laisvės principą, kaip tik ir yra susidūrę su kitų religijų teologine problema. Čia iškilis klausimas: kaip reikia žiūrėti teologiškai į anų religijų buvimą faktą? Kaip reikia į jas žiūrėti, turint minty krikščioniškosios religijos sampratą? Juk šiaip jos krikščionybei nei kokio atsakymo į pagrindinius klausimus negali duoti, nei jos tikėjimo kokių nors būdu praturtinti. Tačiau tai dar nereikia anas religijas iš anksto nuvertinti, ar į jas jokio dėmesio nekreipti.

Kilo krikščionybės, kaip vienintelės tikros religijos, taigi jos universalumo (visuotinum) klausimas. Tą klausimą svarstyti ėmėsi vokiečiai kalbą katalikų dogmatikai bei fundamentalinės teologijos (teologijos pagrindų) tyrinėtojai prieš deves metus (1977 metais). Jų akimis krikščionybės visuotinum klausimas yra ypatingai bei labai svarbi tema. Savo suvažiavime jie priėjo išvados, kad visų žmonių išganymas, pagrįstas Jėzaus Kristaus Evangelija bei jo asmeniu, kad išganymo visuotinumą liktų tuščia, atitaukta formulė (tuščiu teiginiu), jeigu jis neturėtų sąlyčio su pasauliu, taigi nepasireikštų pasaulio istorijoje ir nebūtų atremtas į bažnytinę tikrovę.

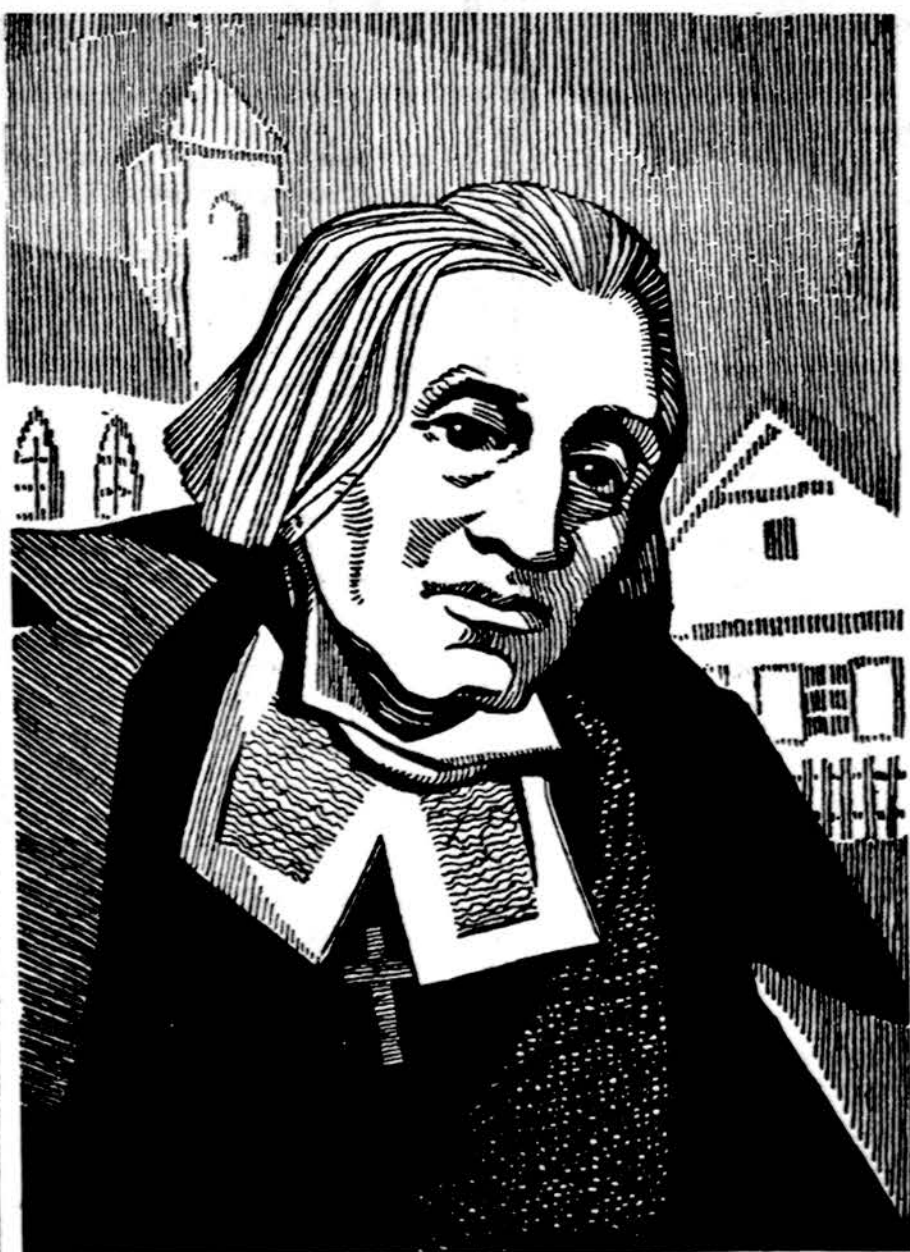
Šio tikėjimo į Jėzų Kristų, kaip viso pasaulio Gelbėtoją, dėka krikščionys ir yra nuolatiniame dialoge su visais kitais žmonėmis. Štai sekimas Kristumi nėra ir negalėtų būti įmanomas be to, kurie savo tarnyba Kristui atstovauja. Todėl krikščionybė, prisistatydama kaip vienintelė tikra ir visiems skirta religija, pirmą, turį pasiaiškinti, kodėl ji tokia yra, o antra, ji turi pati kritiškai persijoti daugelį savo teiginių kitų religijų adresu, lig šiol savaime laikytų negincijamais.

Čia kilo klausimas: kaip vertinti kitas religijas? Tai yra visiškai naujas įnašas. Daugeliui žmonių (krikščionių) šiandien darosi neaišku, kaip vesti dialogą bei bendradarbiauti su nekrikščioniškųjų religijų žmonėmis religijos laisvės bei tolerancijos rėmuose ir kartu vykdyti Kristaus įsakymą, skelbti Evangeliją iki žemės pakraščiu bei tuos žmones atvesti į Evangeliją. Kaip tai visa suderinti.

Kristaus reikšmė

Pagal Vatikano susirinkimo pareiškimą apie misijas, misijos yra dieviškojo plano žmonijai gelbėti įgyvendinimas, skelbiant Die-

(Nukelta į 2 psl.)

Kristijonas Donelaitis (1714. I. I — 1780. II. 18) T. Kulakausko piešinys

Krikščionybė ir kitos religijos

(Atkelta iš 1 psl.)

vo žodį, teikiant sakramentus ir sudabartinant Kristų kaip išgany-mo garantą. Tačiau misijos ne-reiškia kokią oficialią Bažnyčios kaip tokios veiklą, o veikiau pa-vienų krikščionių laikyseną ki-tų žmonių atžvilgiu, su kuriais jie šiandien turi solidarizuotis. Šitaip i dalyką žiūrint, uždavi-nys misionieriauti ir kartu soli-darizuoti, bendrai su kitais veikt-i nėra nesuderinami dalykai. Juk visos kitos didžiosios religi-jos irgi užsiima žmogaus išgany-mu, — tegu jų turinys bei siū-lomi keliai ir skiriasi.

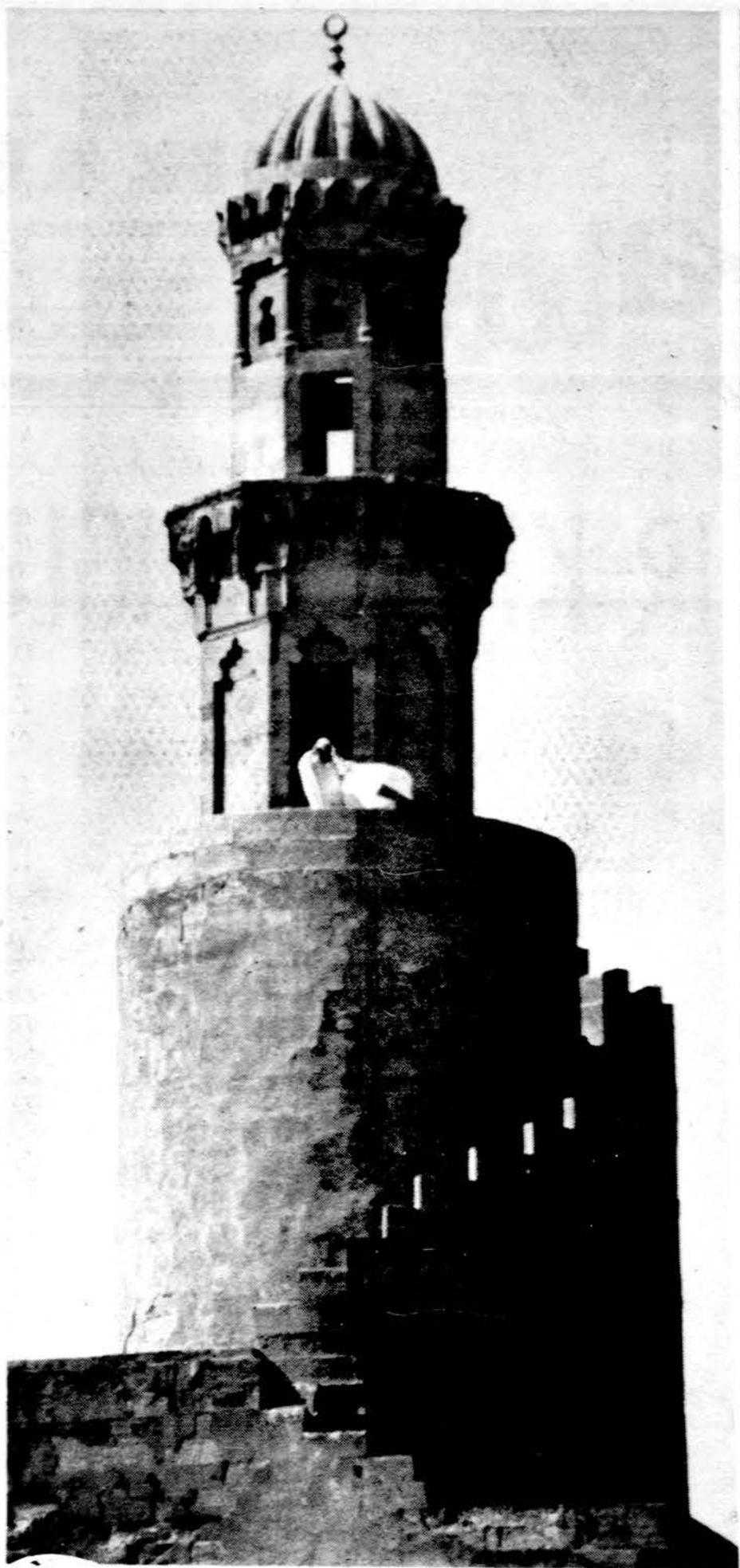
Kaip tik šia tema: Išganymas kitose religijose ir Jėzuje Kristu-je — kalbėjo Salzburgo suvažia-vime prof. dr. Heinrich Fries iš Miuncheno. Jis nagrinėjo hindu-izmo ir budizmo religijas: kokie yra jų keliai i žmogaus išgany-mą. Klausimą, kokiam santyki-yra šios dvi religijos su Jėzaus Kristaus asmeniu, profesorius Fries taip apibūdino: krikščiony-bei žmogaus išganymas yra susi-jęs su vienu asmeniu: Jėzaus Kristaus. Krikščionybė skelbia, kad Jėzus Kristus yra vienintelis kelias i žmogaus išgany-mą. Ta-da tenka klausiti: kokiam santyki-yra krikščioniškasis kelias (Jė-zaus Kristaus asmenyje) su kitų religijų siūlomais keliais?

Štai Naujasis Testamentas sa-ko, kad nėra išgany-mo niekur kitur, kaip tik Jėzuje Kristuje: „nėra po dangumi žmonėms duo-ta kito vardo, kuriuo mes galė-tume būti išgelbėti“ (Apd.4,12). Tačiau šie šv. Rašto žodžiai nėra klišės kitoms religijoms svars-tyti. Tik čia reikėtų paklausti: ką reiškia tie visi kiti keliai i išgany-mą šalia krikščioniškojo kelio Jėzuje Kristuje?

Štai Kristus yra Žodis, per ku-rį visa atsirado ir be kurio ne-atiradę (plg.Jono,1,1-3). Tas Žodis buvo gyvybė ir žmonių šviesa (Jono 1,4). Jis „buvo tikroji švie-sa, kuri apšviečia kiekvieną žmo-gu“ (Jono 1,9). „Pasaulis per jį atsiradęs“ (Jono 1,10). Tokiu bū-du jis yra žmonijos galva ir kū-rinijos pagrindas bei prasmė. O tada jau aiškėja, kad Dievo vei-kimas Jėzuje Kristuje lemia visą žmonių bei jos istoriją, — ir kad Kristaus reikšmė jokiū būdu ne-apribota vien tik regimomis krikščioniškomis Bažnyčiomis.

Tada visi žmonės, kurie gyve-na pagal savo sąžinę, kurie vyk-do Dievo valią Jėzuje Kristuje, kurie be jokio išskaičiavimo my-li savo artimą, kurie angažuoja-si už teisingumą ir taiką, — kad tie visi jau yra Jėzaus Kristaus vei-kimo lauke (tegu to ir nežino-dami), — Jėzaus Kristaus, kuris yra tikroji šviesa, apšviečianti „kiekvieną žmogų“ (Jono 1,9). Šitaip vertybės kitose religijose nėra nei prieš Jėzų Kristų, nei konkurencija su juo, nei kokio netikrumo krikščioniui priežas-tis. Jos yra jau nuorodos i Jėzų Kristų, (i jo visuotinumą).

Žinoma, tai galima atpažinti tik tikėjimu i Jėzų Kristų. Tai nereiškia Jėzų Kristų reliatyvin-ti, jį sąlygoti ar juo suabejoti. Tai reiškia be jokių apribojimų, besąlyginiai pripažinti jo visuoti-numą. Tik kas Kristų tiki, tik tas apie jo visuotiną veikimą ir tegali kalbėti, apie jo veikimą pa-saulio istorijoje. Todėl krikščio-nio jokiū būdu negali apimti ne-tikrumo jausmas, kai jis išgirsta kalbant apie vertybes kitose di-džiosiose pasaulinėse religijose. Juk krikščionybė laikosi ne ver-tybių šalia jos arba ikrikščio-niškose religijose paniekinimu ar pasmerkimu, — tarsi tai būtų vien stabų garbinimas ar kokie prietariai. Krikščionybė gyvuoja jos tikėjimu i Jėzų Kristų kaip viso pasaulio Gelbėtoją.

Musulmonų mečetės Ibn Tulun daugiau tūkstančio metų senumo bokštas Kaire, Egipte.

Kas yra kitos religijos?

Dabar kyla dar vienas klausimas: ar dialogas su kitomis reli-gijomis nėra vedamas per siau-rai, prisistatant tik save pačius. Ar nereikėtų čia kartu pažvelg-ti: kas yra kitos religijos?

Šiuo klausimu kalbėjo prof. dr. Hans Waldenfels (iš Bonnos, Vokietijoje). Jis pastebėjo, kad krikščionys praityje klausdavo: kaip tie, kurie krikščioniškosios religijos nepažino ar pažinti ne-galėjo, kaip jie galės būti išga-nyti? Tas klausimas vėliau virto tokiu: ar kitas religijas galima laikyti vien krikščionybės prie-šingybėmis? Ar nėra galima ir jo-se regėti žmogaus išgelbėjimo ga-limybių? Taip prieš ir po Vatika-no susirinkimo katalikų teologi-joje prasimušė mintis (ją ypač puoselėjo Karl Rahner), kad ir kitos, nekrikščioniškosios religi-jos yra pateisinamos, kad jos yra nekrikščionims kelias i išgany-mą (bent) tol, kol tie žmonės nėra egzistencialiai konfrontuoja-mi su krikščionybė. Ši tezė galio-ja ir šiandien teologijoje.

Dabar prie klausimo: kas yra tos kitos religijos? Kol mes tuo klausimu neužiimame, tol ir prasmingas dialogas su kitomis religijomis nėra įmanomas. Šian-dien ypač daug kitų religijų at-stovų patenka i Vakarus. Jie čia neretai atsiduria „niekieno“ teri-torijoje (bereliginėje), ypač jau-nimo tarpe. Mes turėtume įsida-mėti, ką jie sako arba ką jie tu-ri pasakyti, vis tiek, ar tai, ką jie sako apie mus, krikščionis, yra teisinga ar paremta prieta-rais. Gali būti, kad daug kas yra klaidinga, ką jie sako ar galvo-ja apie mus. Tačiau nereikia pa-viršum, kad ir tai, ką mes apie kitus sakom ar galvojame, ne vi-sada yra pateisinama. Čia Wal-denfels priminė ten pat jo ver-

tam seminare girdėtą vienos se-sers pastabą, esą kitų religijų at-stovus reikėtų visų pirma klausti, kaip jie Dievą supranta, tai yra panagrinėti jų Dievo sąvoką. Jis tokiu būdu minčiai pasipriešinęs, sak-ydamas, kad čia visų pirma reikia klausiti ne ką jie Dievą supranta, o kaip jie Dievą išgyvena, kaip jie patiria. Štai, nagrinėjant vien Dievo sąvoką, budistus reikėtų laikyti vien filosofais. Tada bu-tytų jau nebebutų religija, kaip kad ilgą laiką ir būdavo tvirtin-ma mūsų literatūroje, nes Die-

Buda (V-tojo šimtmečio skulptūros detalė šiaurinėje Indijoje)

vas, kaip mes jį suprantam, bu-distų nedomina. Tada budistai būtų ateistai, kuriuos reikėtų mes-ti i vieną krepšį su marksistais ir maoistais. O tada ir dialogas su budistais būtų jau pasibaigęs, dar jam neprasidėjus...

Apie krikščionių ir žydų santy-kius kalbėjo prof. Kurt Schubert, katedros jūdaitikai vedėjas Vie-nos universitete. Tuos santykius dabar radikaliai esąs pakeitęs na-cionalsocializmas, persekiojęs kartu ir žydus ir krikščionis. Anksčiau Vidurinių amžių trium-fuojanti Bažnyčia (ecclesia triumphans) buvo žydus nuvariu-si i getą. Ji manė, kad jau iš Se-nojo Testamento turėjo žydams paaikšti, jog Jėzus Kristus yra mesijas, kai tuo tarpu šis aišku-mas atsirado, tik tikint i Jėzaus Kristaus prisikėlimą iš numirusi-y, taigi jau Naujajame Testamente.

Dialogo su žydais prielaidą Schubert regį tame, kad Izraelis, įėjęs ypatingon sandaron su Die-vu, savo sugebėjimu kentėti san-daros rūmuose yra atstovavęs vi-soms tautoms, — kas jau savo ruožtu Izraelio sandarą su Dievu ir jo sugebėjimą kentėti dėl Die-vo padaro visuotinos reikšmės ir tuo pačiu panaikina Izraelio ke-lio išgany-mo istorijoje partikulja-rinį pobūdį. Izraelis veikė visų tautų vardu.

Klausimu, kaip kitos religijos žiūri i Jėzų Kristų, kalbėjo Ro-mos sekretoriato santykiams su nekrikščionimis puoselėti pirmi-ninkas kardinolas Sergio Pigne-doli. Jis pabrėžė, kad esą labai sunku, o kartais tiesiog net ne-imanoma suvokti, kaip pavyz-džiui žydų religija ar budizmas i Jėzų Kristų žiūri. Todėl i Baž-nyčia bei Vatikano susirinkimas klausimu: ką jūs galvojat apie Jėzų Kristų, kreipėsi ne tiek i reli-

Michelangelo (italas, 1475 - 1564)

Moze

gijas kaip tokias, o i pavienius jų asmenis. Ir jo vadovaujamas sek-retoriatas visų pirma įieškas kon-takto bei pokalbio su pavieniais kitų religijų asmenimis.

Aišku, kad tuo neišsiesmia dialogo su nekrikščionimis visos galimybės. Tačiau, antra vertus, tokių pavienių pokalbių egzisten-cinė reikšmė yra nemaža. Juk pa-našų pokalbį vedė ir Kristus su Nikodemu. Kardinolas Pignedoli, šioj srityj didelės patirties žmo-

gus, pateikė vieną labai įdomų pavyzdį. Vienas jaunas mahome-tonas jam rašė, kad jis visada tikėjė, jog jo Dievas jam esąs la-bai artimas. Gi dabar jis išgir-dęs, kad Dievas iš meilės mums nutarė tapti žmogumi ir įsijun-gti mūsų istorijon. Ta tiesa jį tie-siog pritrėnkusi. Pabaigoj laiško šis jaunuolis kelia baimingą klausimą: pasakykit man, kaip galėčiau šią nuostabią tiesą pri-imti, neišduodamas savo tautos

Laivams nuleidžiant inkarą svetimuose uostuose

Aloyzas Baronas, LAIVAI IR UOS-TAL Romanas. Išleido Lietuvos kngos klubos 1979 m. Chicagoje. Viršelis Nijolės Vedegetės - Palubins-kienės. Spausdino "Draugo" spaustu-vė, 4545 W. 63rd St. Chicago, IL 60629. Knyga 276 psl., kaina — 7 dol., gaunama "Drauge".

Rašytojo išeitas kelias kartais kartojasi, bet dažniausiai negrįžta i tą patią vagą. Ir Aloyzas Baronas, visiemis gerai žinomas rašytojas, yra įvairiausių knygų autorius. Šios knygos applanke išvardyta nemaža jo knygų. Kai kurios išverstos i anglų ir latvių kalbas. Jose jis ejo ilgą literatūrinį kelią, mėgino įvai-rų būdą, kryptį ir kompoziciją, ir

PETRAS MELNIKAS

šiam keliui reikėtų net ilgesnės stu-dijos. Todėl, kalbėdami apie roma-no atmosferą, mintis, charakterius, turinį, paminėsime bent kelias kny-gas kompozicijos palyginimui.

Siame naujausiame, gan žaviai pavadintame romane "Laivai i uos-tai" norėta įsigyventi i įsėvių įsi-kūrimą, i jų pirmus metus Ameri-koje. Atmosfera mums čia sava, nors ne nauja. Išėiviai čia palyginami su laivais, atkeliavusiais i nepažista-mus, svetimus uostus įsikūrimui: i kaimą prie New Yorko ir i Chicago. Jie nežino, kaip čia bus, kaip jie įsi-taisys, ar patiks aplinka, žmonės ir darbai. Nors nedaug parodyta, ko "uostuose" tikėtasi prieš atvažiuo-jant, bet jie jaučiasi tikrai svečiais, jų mažos iliuzijos dūžta. Jie randa čia paprastus, bet kitokius žmones, vienodą kaimo ir miesto aplinką ir peizažą, vasaros karštį su nežmo-niškai limpančia drėgme. Jie stebisi industrinių kvartalų monotonią, nešvara, tamsiais restoranais, triukšminga muzika, šokančių kraipymų, senųjų emigrantų ir jų vaikų akcentais ir būdu. Pri-glausti pastarųjų, kurie yra lyg mi-šinys senojo tėviškes kaimo su keis-tu, bet žmogišku suamerikonėjimu, jie kalba su šiais, ir dialogai apla-mai atrodo beveik dokumentiški. Įvykiai — tai pirmų dienų darbo kortelės, darbo, buto rūpesčiai. Vi-sa tai krikščioniškai teisinga, ypač jei esi visa tai pats patyręs.

Pagauti gan taiklūs peizažai, nors vietomis atrodo įterpti sausai, lyg jų būtina reikėtų. Stilius gan leng-vas, lakoniškas, plaukias sau pa-viršium, kartais atskiriant sakinius kabliukais vietoj taškų. Charakter-rių bendravimas ir pokalbiai uži-ma romane nemažai vietos, nes vei-kejų apstu. Tokiu būdu kai kurie lieka schematiški, kartu nukenčia kiek gilesnis žvilgsnis i kelis svar-biausius. Tik trumpai užgriebiami geri dalykai ir mintys, nors A. Ba-

rono įprastas moralizavimas lieka čia daugelyje vietų neperdėtas ir gan efektingas.

Matyti, kad ten, kur romane atsi-remiama bent kiek i natūralizmą ir realybę, autoriui pasiseka, bet lako-niškas, ir įprastas neemocionalus medžiagos traktavimas kartais stab-do autoriaus lyg nenoriai įvestą in-trigą. Jieškoma romano turinui prasmės klajūno "išėivio" Odisejo asmeny, jo nuotykiuose, grįžtant i Graikiją, įterpiant Jeronimo Rallo išverstą Homero retais intarpėliais.

Jaučiamas, kaip išėivio pesimizmas stelbia laikiną optimizmą, ir roma-nas atrodo savotiško išėivio įsikūri-mo sunkumų registru, kartais protestu ar klausimu: kodėl taip turi būti? Tokia turinio rūšim maždaug pasižymi šis romanas, ir galima pri-klausti, kad tai žinoma tema, bet ji kartu yra išėivio beveik nuolatine reakcija "uostų" aplinkai ir jų žmonėms. Nors kitokia forma, bet apie tai jau ilgą laiką rašė ir rašo taipgi mūsų poetai, reaguodami sa-vaip i tai, kas supa juos. Jiems nie-kas to nepriklauso, nors būtų galima, kartais nesėkmingai ir mėginama.

Bet prozų daroma tai kitaip ne-gu poezijoj.

Prozų gal autorius ir mėgina kal-bėti savo sutvėrtų charakterių lū-pomis ir jo idėjos gal ir sutampa su charakterių idėjomis, bet to neleng-va įrodyti. Charakteriai šiam roma-ne suvaidina savo atskirus gyveni-mus, kas artima senai ekspresioniz-mo ar naujesnei absurdo manierai ir, nesant vienos viską vienijan-čios linijos, jie individualiai pergy-vena įsikūrimo rūpesčius. Jie yra gan žvelnaus būdo, lenda i pagun-das atsargiai, vis apgalvodami ir moralizuodami, nors retkarčiais at-rodo, kad čia tik autoriaus norali-zavimas, kartais atrodo, jog taip yra išmokę elgtis kažkur kitur, ir čia pats autorius mums padeda, sakya-damas, kad "daktaras kalbėjo kaip ku-

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 2 psl.)

tuvėms. Poezijos dienos šiemet i-vyks gegužės 30 d. (penktadienį) ir gegužės 31 d. (šeštadienį) Jau-nimo centro kavinėje. Pirmosios dienos vakarą dr. Marija Stanku-vienė - Saulaitytė, dėstanti litua-nistiką Illinojaus universitete, Chicagoje, skaitys paskaitą, nauju požiūriu žvelgdama i Donelaičio kūrybą, o aktorius Algimantas Dikinis rečituos Donelaičio „Me-tų“ išskirtinio gražumo vietas. Antrąją dieną įvyks gyvųjų poetų kūrybos vakaras. Jame dalyvaus ne vien čekagiščiai, bet ir svečiai iš toliau. Naujuose savo kūrybos posmuose turbūt nukambės taip-gi ne vienas donelaitinis motyvas.

Visi metai dar prieš akis, ir Do-nelaičio suaktyviniams prisimi-nimui galima daug ką paplanuo-ti, užsimoti ir įvykdyti. Tebūna visa tai atlikta ne atkiština, o su kūrybine rimtimi ir pagarba Do-nelaičiui. k.brd.

ir savo tikėjimo.

Aišku, kad tokie pareiškimai nėra būdingi visiems. Tačiau tai rodo, kad susitikimas su Jėzumi Kristumi aniemis žmonėms yra as-menišku, gyvenimą nulemiančiu įvykiu jų pačių biografijoje. To-dėl kardinolas Pignedoli pabaigo-je savo paskaitos pasakė: mes krikščionys šiandien sudarom vos ketvirtadalį visos žmonijos. Tačiau mes turėtume daugybei mūsų draugų nekrikščionių suda-ryti galimybę per mus susitikti asmeniškai su Jėzumi Kristumi, mus apipaivalinančiu. Jei mums tai pavyks, tai bus atlik-tas mūsų uždavinys bei išsipil-dys didžioji Bažnyčios viltis.

nigas..." (192 psl.).

Svarbiausias, nusisekęs charakteris Manikas, originali autoriaus žvaigždė romane, dirba ūky. Palikęs žmoną Lietuvoj, jis pasiduoda senojo išėivio dukros flirtui ir ją veda, sužino-jęs, kad jo žmona Lietuvoj panašiai pasielgė. Jis ir ta Maset dukra ge-riausiai nusisekė. Ji - Katlenė — yra nepatenkinta kaimu. Pasijūsi savo stūpriu, beveik simpatiškausio roma-no charakteriu. Ji įtikina ir Maniką parduoti ūkį ir išvažiuoti Floridon po jos tėvo mirties.

Liusė, buvusio lakūno, patekusio rusų nelaisvėn, žmona, ima davo-nas Chicagoj iš senojo emigrantanto Gučiaus žento, italų kilmės Petučio, vos nepasiduoda jo vilionėms, bet lieka gan neaiški gale dėl keistai ir dirbtinai nutraukto flirto: su šiuo gan mikiu, iškalbiu ir jų mokinan-čiu "kaip gyvent Amerikoje" būnie-nium. Šios poros tolimesni santykiai lyg neužbaigti, lyg neišnaudoti au-toriaus, gal dėl kitų mažiau svar-bių charakterių aprašymo. Tet bū-tų piktąjį senę Julijana, buvusi dvarininkė, aktorius Kays, cituojan-tis Šekspyrą ir geriantis palaidūnas (lyg iš "Spyglių ir Dyglių"), dak-taras Juozas, šykštus, anksčiau čia atvažiavęs ir geriau įsitaisęs, Jolan-ta, kuri po metų jau priešinasi mo-tinos europietiškumui, guvus Rimu-kas, du senieji emigrantai Maset ir Gučius ir kt.

Jų daug, ir kiekvienam autorius brėžia atskirus bruožus: trumpa-kaklė Katlenė, minkštaranis Petučis, šiaušiuos Gučius, vis slepiantis degti-nę, Maset vis su ta kvaloka bešbo-lo kepture ant galvos, net šokty pra-nešėja yra berankė. Kai kurie duos ir išgyvena vos kelias jiems duotas scenas, o išėiviai jau net po metų (lyg per greitai) nemoroni ir nedrą-siai, kaip laivai, pamažu nuleidžia inkarus. Manikas nesipriešina savo amerikietiškos žmonos ūkio pardavi-mui. Jolanta nenori eiti i jaunimui nuobodžius mūsų minėjimus. Akto-rius Kaysz šneka, kad Amerikoje rei-kia būtinai praturėti. Tik Liusė pa-

(Nukalta i 3 psl.)

Eilėraščiai iš Vilniaus kalėjimo

Kazys Jakubėnas

Poetas Kazys Jakubėnas yra gimęs 1908 metais. Gyvenime ir literatūrinėje veikloje šliejosi prie kairiojo lietuviškos visuomenės sparno. Buvo bendramintis ir artimas draugas kitų šios grupuotės rašytojų: Kazio Borutos, Petro Cvirkos, Antano Venclovos, Kosto Korsako. Tai buvo borutinio tipo rašytojas, visų diktatūrinių režimų persekiotas ir visiems vergiškai nenulenkęs galvos. Todėl pokario metais, nors draugai sėdėjo valdžioje, vis tiek bolševikų buvo suimtas, kalintas Vilniaus kalėjime, ledinę speigo naktį išvežtas į užmiestį, pri-

muštas, nuogai išrengtas ir paliktas mirčiai. Ten jis ir mirė 1950 m. sausio mėn. 8 d. Siem nuo poeto nukankinimo suėjo 30 metų.

Neseniai Vakarus pasiekė Kazio Jakubėno Vilniaus kalėjime rašytų eilėraščių rankraščiai. Tai visos 22 eilėraščių rinkinys. Prisimindami tragišką, o taip švelnų ir liaudiškai dainavusį poetą bei jo žūtį 30 metų sukaktį, pirmą kartą čia spausdiname to rinkinio pluoštą eilėraščių, sukurty Vilniaus kalėjime prieš pat savo tragišką mirtį.

Vėjas sniego pusnį mėto,
Kaukia nuolat,
Nėr lelijos numylėtos,
Žydinčios, baltos.

Nėr kas patalą pakloja,
Laisto gėleles.
Nėr kas audžia, mylimoji,
Baltas drobėles.

Ar begriši tu per sniegą,
Per pusnynus tuos,
Tu išblyškusi, paliegus,
Nustumta varguos?

Ar įveiksi pikta vėją,
Kurs skaudžiai ims pliekt?
Ar įstengsi išbadėjus
Tėviškę pasiekt?

Kambary gėlė jau vysta,
Nėr kas laisto ją.
Laistyk skurdžiąją jaunystę
Ašara gaudžia.

Laisvė žuvo. Laisvė mirė.
Verk, jei tau gaudu.
Bet ir ašara nubirus
Greit pavirs ledu.

Buvo laikas, kai spindėjo
Saulė aukso spinduliais.
Liepos pasakas šlamėjo,
Lapais puošėsi žaliais.

Krykštė antys po upelį,
Gulbės nardė tuenkinuos.

Sklido vieversio giesmelė
Girioj, ore ir laukuos.

Mums tos liepos žiedus krovė,
Mums krykštavo antys tos.
Mums ta pasaka senovės,
Bet kas liko mums iš jos.

Greit nuvyto, nužaliavo
Miškas, sodai ir daržai,
Ir lapus apverčia savo
Vėjo lankstomi beržai.

It ruduo laikai sunkieji
Slenka rūstūs, kruvini.
Kur klausais, ten skundai liejas,
Neteisybė, kur eini.

Tu drebi visa sušalus,
Stingsta lūpose daina.
Ir kaip sniegas tu išbalus,
Be pastogės, alkana.

Atsiremusi vartelių
Raudai laimės prarastos.
Nėr motušės, nėr tėvelio,
Nė užuovėjos šiltos.

Ak, raudoti aš nenoriu,
Be vilties nenoriu žūt.
Badas gryčioj, šaltis ore,
Bet turės dar vargas griūt.

Aš ne beržas, kad lankstyty
Vėjas šiaurės tolimos.
Aš tikiu dar skaištų rytą
Savo žemės mylimos.

Aš tikiu ir tu tikėsi,
Vargas mūsų nepalaus.
Vieversys čiulbės atlekęs,
Ledą Nemunas išlaus.

Ar prisimeni dienele,
Kai buvai mažytis
Ir kai gaudėi tu upelį
Nardančių žuvytę.

Kai, pavasariui atėjus,
Leliją žydėjo,
Ir kai nendrės, pučiant vėjui,
Pasakas šnarėjo.

Kai kregždutės linksmos skraidė,
Vieversiai čiulbėjo,
Kai skaisčios dainelės aidas
Pagiriu virpėjo?

Tą upelį jau sukaustė
Ledo plienas šaltas. —
Tau kalėjimo langelis
Geležim apkaltas.

Neatplaukia čia dainelė
Sesės geltonkasės.
Ir nuplauna tau veidelį
Ašarėlių rasos.

Tu regi, kaip prispaudėjai
Plėšo vargo šalį.
Ir gailiesi, kas praėjo,
Kas sugrišt negali.

Ir gailiesi tų dienelių,
Kai buvai mažytis,
Ir kai gaudėi tu upelį
Nardančių žuvytę.

MANO LYRA

Jūs, upelio vilnys tyros,
Ko jūs užiate gaudžiai?
Ar jūs menat mano lyra,
Kaip skambėjo ji saldžiai?

Ar jūs menat baltą ievą?
Ji žėrėjo puikumu.
Aš tikėjau meilę Dievą
Tyrų kūdikio jausmu.

Ir mačiau vandens leliją,
Jos skaisčiais žiedais žiaugiaus.
Ir tikėjau, kad žmonijos
Nebešlėgs vargai daugiau.

Ir skaisčių rasų karoliai
Merguliavo tarp žiedų.
Žmonės vargšai, žmonės broliai,
Galas skurdo ir vaidų.

Bėgo dienos, ir nustojo
Sypsenos giedrios veidai.

Poetas Kazys Jakubėnas (1908. I 28 — 1950. I 8)

Dangų debesys apklojo,
Širdį apkaltė ledai.

Nebemirga rasos tyros
Skaištų rytmetį anksti,
Ir garsai manosios tyros
Skamba kartūs ir pikti.

Ir ne žiedą skaištų naują
Sveikina jos skambesys.
Nes matau: didvyrių kraują
Lieja niekšas ir bailys.

Bet ne jam dainuot man skirta.
Bus pavasaris gražus.
Sužaliuos darželių mirtos,
Ir niekšybės žemėj žus.

Vėl tikėjimas atgyja
Laisvę, meilę, žmonėmis.
Nors kraują aplinkui lyja,
Puošiu žemę dainomis.

Plauk, dainele, tu į kaimą
Ir į didmiestį namus!
Tik kovoj teisybė laimi,
Tik po vargo lanko mus.

Ir upelio vilnys tyros
Vėl banguoja ramumu.
Suskambės vėl mano lyra
Tyrų kūdikio jausmu.

Žvelgiu į savo gimtą žemę,
Į žmones, dirvas ir namus.
Niūrus tas žvilgsnis ir aptemęs,
Ir slėgia jausmas neramus.

Matau: skaisčioji saulė sėda
Ir verkia mirstančios šalies.
O baimės kirminas paėda
Gražiausią žiedą obelies.

Draugystės, meilės... nėr jau nieko.
Jausmai gražiausieji purve.
Kokia giesmė giedot belieka,
Kada lakštingala narve?

Ir širdį spaudžia skausmas šitas,
Ir vis svarstau ir kankinuos:
Kiti laikai ir dainos kitos,
Kiti ir dainiai jas dainuos.

Poeto žodis jau sumintas,
Bet nesumindžiot jo garbės.
Tai kas, kad lūpos surakintos,
Kaip vėtra dainos suskambės.

Žvelgiu į savo gimtą žemę,
Jos vaizdas juodas ir niūrus.
Nekaltas kraujas audrą lemia,
Pasveikint tenka jos garsus.

Vilniaus mieste turmužėlis,
Užkalti langeliai.
Tai dejuoja suvaryti
Lietuvos berneliai.

Jų ne vieng kulipkėlė
Švilpdama nuskynė.
Jų ne vieng apraudojo
Lietuva tėvynė.

Iš žaliųjų giruželių
Rinko ir medžiojo.
Aukštos pušys sudevavo,
Ažuolai raudojo.

Jau žaliuoja dirvonėliai,
Nearti laukeliai, —
Vilniaus mieste turmužėlis,
Užkalti langeliai.

Išsiėmęs laikrodėlių,
Žiūriu ir stebiuos:
Kaipgi jis dar išsilaike
Sitokiuos laikuos?

Man širdis, kaip laikrodėlis,
Plaka nuolat,
Ir džiaugiuos, kad iš krūtinės
Neištraukė jos.

A. Barono „Laivai ir uostai“

(Atkelta iš 2 pal.).

liekama Petuči vilionėms neapsiprengusi, vildamasi savo mažojo Rimmo geresne ateitimi, nesuamerikonišėjimu.

Maniko ir Katlenės išsikraustymas iš bėgimas iš ūkio Floridon į vasarnamio bitnį su stebėtinu meniškumu suliginamas su panašiu mūsų ūkininkų pasitraukimu karo metu iš Lietuvos Vokietijon. Šis momentas galė tiesiog išgelbsti romaną ir gerokai pakelia knygos vertę.

Tik stebėtinai perdaug patogių charakteriams sudaromos sąlygos tarp lietuvių ir ūkininkas lietuvis ir kunigas, laikantis Mišias kaime, lietuvis, net žentas Petuči vedęs: lietuvis. Charakteriai pirmą dieną gan patogių su visais susitinka angliškais, filosofuoją, iškyrus darbą. Maniko ir Liusės išvaizdos beveik neaprašytos, nors jaučiamos ir įsivaizduojamos. Charakteriai gan paprasti, kasdieniniai lietuviai, kantiški, neveržūs, su stipriais nervais, retai supyksta, jie neturi egoistinio bruozelio ir jų pirštai nesilenkia saujuon — jie beveik atluistai. Liusės pagundose elgiasi apatiškai ir nenoriai, atrodo net jos suvedžiojotas nelabai norėjo jos suvedžioti. Gal galima buvo įsileisti daugiau vitališkų charakterių (kaip Katlenė), parodyt veržlumą ir vitališką buitį ir mestis gal net į visai rimtą filosofinį romaną, jei tai galima autoriumi patarti — be juokų, nes medžiaga romanui buvo gera. Bet gal mūsųose šitai yra sunku, nes felietoniniai

juokeliai pakiami skaitytojui, manant, kad visa tai daro romano puslapius lengvesniais. Bet juk kartais juose prasiviečia ir kažkoks nežistarnautas antžmogiskumo bruozas. Pastebėtas žiūrėjimas iš aukšto net į Sekspyrą šiame romane darosi nekuklus, o pritaikytas juokas iš Margaritos arijos gundytojui Faustui „noriu, bet bijau“ (pagundos) „Fauste“ gal susumuoja autoriaus romane rodomą apatią ir pajuką savo sutvertiems charakteriams, tarsi jis juokytųsi iš jų nevitalkumo, veržlesnių nenorėdamas sukurti. Jie romane beveik nesikeičia, tokie patys lėti, apatiški išlieka iki galo. Jiems nepatinka būti „uostuose“ iš karto, nuo romano pradžios, ir, atrodo, kad jų didžiausias subrendimas įvyko, jiems apleidus tėvynę. Toks įspūdis išlieka perskaičius: jie nepajudinami dėl savo didžiausios tragedijos. Ir po jos ar išieško romano charakteriai dar gali daugiau bręsti?

Kompozicija, tai sudėjimas visko norima tvarka ir geriausiu būdu. Autorius, aišku, rinkosi tą būdą. Premijuoatame „Lieptai ir bedugnės“, rašydamas pirmuoju asmeniu, A. Baronas suriša, įsigyvena ir suilydo viską. „Mėnesienoj“ ypač naujojo intriga. Premijuoatame „Abramos ir sūnus“ įvykiai jau buvo atsitikę, herojus gyveno atsiminimais, kurie skaitytoją dažniausiai nemasina, o „Pavasario lietuje“ vartoto ilguos grįžimus į Lietuvą, kurie gerokai skaldė įvykius Amerikoje, šitai yra sunku, nes felietoniniai

tiesus, nesileisdamas į smulkmenas. Šiame romane kryžiuojasi dvi temos. Tai įsikūrimo rūpesčiai ir pagundos intrigėlės (dvi). Tačiau dažniausiai buitis užgrūva intriga, o vidury įsikūrimo rūpesčiai dominuoja, parodomos net persikėlimas į kitą butą ir šiaip įvairios smulkmenos. Intriga pateikiama mažom dozėmis, ji tarsi liuksusas, saldusis romane, ji gal tinka tik gerai įsitaisiusiems. Aišku, pradžioje išieviui „uostuose“ rūpėjo rast geresnį darbą, būti, turėti atliekamą dolerį, mašiną, apsiprast, apsiręngt, pavalgt. Intriga gal jam netiko, tarsi ji būtų išsigalvojimas tingniaujantiems. Išievis juk pradžioje buvo žemiausiu proletariatu. Bet bent Liusės grupės skyriai gal galėjo būti pradėti nuo 2-ro ar 3-čio skyriaus, reguliariai pajvainant Maniko skyriaus ūkyje? Dabar Manikas paliktas gal per ilgai kaime? Po keturių skyrių, pristatant jį kaip svarbų charakterį, staiga užgrūva su šešiais skyriais Liusės grupė, ir nenorom klausai, ar tokį vaizdavimo būdą negalima patobulinti?

Progų romane buvo ir apgalvoti smulkmenas, vartojant jas ne pirmame plane, ką kartais autorius ir daro, įterpdamas mežėnės svarbos dalykus į atsiminimus, mintis, dia-logą. Bet geriausia būtų, jei pirmame trečdalyje būtų duota visa informacija. O jei vidury ar gale įsiveiliama vėl į naują padėtį, kuriai reikia naujos informacijos, ji galėsi būti gal vėl subordinuota po didžiausiais įvykiais mintyse ar ki-taip.

Dažniausiai rimti rašytojai turinį romane vartoja kaip rėmus ar griaučius, ant kurių sukabina autoriaus

pasaulėžiūrą, mintis, laikotarpio atmosferą, reikšmę, prasmę ir nelabai paiso intrigos, neišnaudodami tradicinės romano privilegijos. Šiame romane randame minčių apie dorovės supratimą „uoste“, kur moteris galinti brangiai parduoti savo grožį, nedirdama niekur, bei nekaltybės išjuokimą, kai vietiniai vaizėnai šaukia išieviui jaunuoeli „pamrodyk savo europinį stankiškį“. Čia skundžiamasi išievių radio ir laikraščių primityvumu, pyragų ir „kas pas ką atvažiavo aprašymais“ ir klausama ar, skaitydamas tai laikraščiuose, „laisvini“ Lietuvą?

Paliečiamas ir graudulys svetimame krašte, nors nesigilinant į „kodėl? Užsikabinama už minties, kodėl senieji emigrantai nepalaukė mūsų, ir geruoju kaltinami, kad išvažiavo, metę nepriklausomą Lietuvą, be reikalo. Taikoma į vietinių beisbolu čia „susirgimą“, bet neišplečiama į nagrinėjimą vietinio mentaliteto primityvumo ir kodėl jis toks yra? Paliečiamas ir amerikiečių donumas: tai lyg patogus senų dalykų išmetimas. Išievis, visa tai gavęs, jaučia daiktų naudą, bet kartu ir pažeminimą, o davėjas jaučiasi lyg gerą padarę ir gėrisi savo pranašumu. Įdomus bruozas: namų pirkimo manija, kalinėjimas, tipiškas vietiniams, bet ar jis neužima per daug laiko kultūrinės veiklos sąskaiton? Tokių minčių nemaža romane.

Visos šios mintys dialoguose ar pasamoneje sudaro įspūdį, kad tai priekaišto, skundo ir skriaudos romanas, jaučiami jo sociologiniai ir publicistiniai bruozai. Skaitytojas gal klaus: kodėl skystis? Autorius ir charakteriai atsakys: nagi aš in-

dividas, taip galvoju. Ir priekaištai romane yra visiems, niekas neaplenkiamas. Tai atviro žmogaus nepasitenkinimo bruozas pasaulio netvarka, vieta, kur gyvena, įsikuria, net savo geradariams ir draugais. Tokia rašymo kryptis skirtinga nuo kitų, nes jai moksliškas objektyvumas per toli ir jos teigiama pusė yra ta, kad ji reali, kad stipriai kelia neigiamybės ir todėl atlieka mažiau pasigėrėjimo, daugiau gyvenimo apnuoginimo funkciją.

Gal visa tai ne visiem patinka, bet mes visi daugiau ar mažiau skundžiamės kuo nors, tai yra žmogaus, ir literatūra, negalėdama tikro žmogaus užmiršti, jį tokį ir vaizduoja.

„... Manikas vis labiau jautėsi čia svečias, jam visa atrodė liūdnei...“, „atrodė, kad jis tik šiaip sau atvyko, kad privalo vykti kur nors kitur...“ (168 psl.). Romano charakteriai dažnai turi šį nepasitenkinimo bruozą ir gal dėl to veikia ir juda taip apatiškai.

Šiuo romanu autorius save pakartoja, vartodamas ne viską jungiančią įvykių eigos liniją, bet leidamas pergyventi ir suvaidinti roles atskiriems charakteriams. Naujas yra A. Barono drąsesnis, nors dar pasyvus, kritiškumas aplinkai, bet gaila, be kovos ir neįsiekiant gilesnių priežasčių. Lauktina gal ir vitališkesnių veikėjų ir apgalvotės kompozicijos. O jei romanas, sakoma, gali būti muzika ar moralė, tai šis romanas stovi kažkur per vidurį — tarp buities kritikos ir moralės, linkstantis į moralę.

Nežiūrint vienokių ar kitokių trūkumų, A. Barono pastangos iš

įvairių pusių ir taškų pažvelgti į išievi, įieškoti jo nuotaikose priežasčių, kodėl vieni nuleidžia inkarą svetimame uoste, kiti net neturi bento paragrafą, paminint kokią knygą. Šioj knygoj autorius dėl stilistinių priežasčių ir efektyvumo jungia daugelyje vietų 2 - 3 - 4 sakinius į vieną sakinį. Yra kalbos nesklaidumų korektūros ir gramatikos klaidų, kaip pvz. vietoj „mažam butelyje miegojo... vaikai“ randame „mažam butelį miegojo... vaikai“ (135 psl.). Nesusipratiom, kai italų kilmės Petuči kreipiasi į moterį ispanišku „sinjorita“, vietoj itališko „signorina“ bei „džindžerelės“ ir panašių žodžių vartojimai be paaiškinimo, kurie kai kam, ypač Lietuvoj, liks nesuprantami. Tačiau reikia pripažinti, kad ten, kur kalba lakoniškesnė, be puosmėnų, ten ir skaityti geriau, ypač gundymų intrigoj, ar ten, kur atrodo, jog štai kažkas neįprasto atsitiks.

Tuose momentuose dingsta net vaizdai, kuriuos autorius ypač mėgsta, dingsta moralizavimas, filosofijos ir, nežiūrint kokia kalba kalbėtų veikėjai, maloniai jauti, kaip iš įprasto autoriaus statiškumo pereinama į gyvenimą.

Nauji leidiniai

● AKIRACIAI, 1979 m. lapkričio mėn., Nr. 10. Atviro žodžio men-raštis. Leidžia Viewpoint Press, Inc., 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, IL 60629. Redaguoja Redakcinė kolegija. Metinė prenumerata — 8 dol. Atskiro numerio kaina 1 dol.

Iš turinio: J. Aleksandravičius recenzuoja naują Juozo Baltušio romaną „Sakmė apie Juozą“, pokalbis su Balu Pakštu; svarstoma Vlado Česiūno istorija; Jaunimo kongreso paraštėje; KGB instrukcijos pažangiesiems draugams, Čiurlionis Berlyno festivalyje ir kt.

● MŪSŲ ŽINIOS, 1979 m. gruodžio mėn. 2 d., Nr. 11. Lietuvių jė-zuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Redaguoja Antanas Saulaitis, S.J. Administruoja Petras Kleinotas, S.J. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata paštu bent — 5 dol.

Duodamos lietuviškos, išstremtos į Sibirą, dienoraščio ištraukos, rašoma apie kultūrinę veiklą Jaunimo centre ir lietuvių jėzuitų brolių veiklą Rodezijoje, minima Lietuvių Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapijos Clevelande 50 metų sukaktis.

● MŪSŲ ŽINIOS, 1979 m. gruodžio mėn. 23 d., Nr. 12. Turinys: pasisekusi Jaunimo centro vakarinė; Mokslo ir kūrybos simpoziumas 1981 metais; Vakarone su rašytoja Nijole Jankute - Užballene; inkorporuota Jaunimo centro taryba. „Jaunimo žodžio“ puslapis ir kt.

Numeryje daug kalėdinių temų, daug nuotraukų ir šiaip iliustracijų, daug informacijų apie Lietuvos Vyčių veiklą.